

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ, УПРАВЛІННЯ,
ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Валентина АРАНЧІЙ

2021 р.

ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

освітньо-наукова програма	<u>Економіка</u>
спеціальність	<u>051 Економіка</u>
галузь знань	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
ступінь вищої освіти	<u>доктор філософії</u>

Полтава – 2021

Розробники:

МАКАРЕНКО Петро, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;

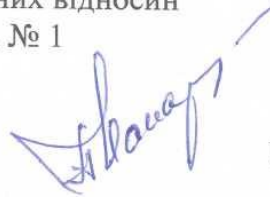
САМОЙЛИК Юлія, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин;

ДИВНИЧ Ольга, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин.

Програма педагогічної практики розглянута та схвалена на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Протокол від «30» серпня 2021 року, № 1

Завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Петро МАКАРЕНКО

Програма педагогічної практики схвалена науково-методичною радою спеціальності «Економіка»

Протокол від «30» серпня 2021 року, № 1

Голова науково-методичної ради спеціальності «Економіка»

Ольга ДИВНИЧ

ЗМІСТ

1. Вступ	4
2. Опис практики	5
3. Зміст практики	5
4. Організація проведення практики	6
5. Підведення підсумків практики і оцінювання її результатів	8
6. Рекомендована література	8
Додатки	10

1. Вступ

Програма педагогічної практики розробляється згідно освітньо-наукової програми Економіка та навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Метою педагогічної практики є формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти для спеціальності 051 Економіка, створювати та впроваджувати новітні методики та технології навчання.

Завдання педагогічної практики є:

- формування у аспірантів уявлень про педагогічну діяльність викладача закладу вищої освіти;
- набуття досвіду проведення всіх форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять на кафедрі;
- поглиблення та застосування фахових знань у розв'язанні конкретних педагогічних завдань практики;
- інтеграція науково-дослідної та педагогічної діяльності аспірантів;
- розвиток професійно-педагогічних здібностей на основі практичного досвіду;
- впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес;
- стимулювання самовдосконалення майбутніх фахівців.

Проходження педагогічної практики сприяє формуванню:

компетентностей:

загальні:

ЗК 1. Здатність до формування системного наукового світогляду на основі філософії наукової діяльності, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК 3. Здатність вільно спілкуватися з питань представлення та обговорення результатів своїх наукових досліджень з колегами, науковою спільнотою, суспільством

ЗК 5. Здатність здійснювати освітню педагогічну діяльність та використовувати набуті знання з економіки в навчальній роботі закладів вищої освіти.

ЗК 7. Здатність діяти на основі етичних міркувань та академічної доброчесності.

фахові:

ФК 3. Здатність працювати самостійно у проведенні наукового пошуку, оцінювання і узагальнення одержаних результатів дослідження, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології у сфері економіки.

ФК 11. Здатність застосовувати основи педагогіки в освітньому процесі у закладах вищої освіти.

програмних результатів навчання:

ПРН 2. Демонструвати навички мовної комунікації щодо представлення та обговорення результатів своїх наукових досліджень з колегами, науковою спільнотою, суспільством у цілому українською та іноземною мовою в усній та письмовій формі, демонструвати навички презентації результатів наукових досліджень.

ПРН 3. Демонструвати навички самостійної роботи у проведенні наукового пошуку, гнучкого мислення, інноваційність, проявляти креативність у вирішенні комплексних проблем у галузях економіки, нести відповідальність за особистий професійний розвиток.

ПРН 5. Проводити реалізацію та коригування процесу наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності.

ПРН 12. Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти, розробляти навчально-методичні матеріали.

2. Опис практики

Опис педагогічної практики для здобувачів вищої освіти освітньо-наукової програми Економіка ступеня доктор філософії спеціальності 051 Економіка денної форми навчання 2021 року набору наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Опис практики

Назва практики	Курс	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Педагогічна практика	2	4	3,0	90

Навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-науковою програмою Економіка ступеня вищої освіти доктор філософії спеціальності 051 Економіка 2021 року набору передбачено проходження педагогічної практики обсягом 3 кредити ЄКТС (90 годин).

3. Зміст практики

Зміст педагогічної практики аспірантів узгоджений із напрямом їх наукових досліджень та напрямками діяльності науково-педагогічних працівників кафедри, до якої він прикріплений. Включає наступні види робіт: навчальну, методичну і організаційну.

1. Навчальна робота аспірантів включає:

– відвідування занять (лекцій, практичних, лабораторних) викладачів кафедри, керівника практики та їх педагогічний аналіз;

– підготовку та проведення на належному рівні лекцій у присутності керівника практики;

- підготовку та проведення на належному рівні практичних занять у присутності керівника практики;
- підбір і використання сучасних наочних матеріалів у процесі проведення занять (презентації, відеофільми тощо);
- розробка лекції за темою дисертаційного дослідження або за напрямом спеціальності;
- розробку і використання на заняттях інтерактивних форм роботи зі студентами, інших технологій навчання;
- підбір і підготовку наочного матеріалу (презентацій, таблиць, малюнків, схем тощо).

2. Методична робота аспірантів включає:

- ознайомлення з нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті й організаційною, навчально-методичною та науковою роботою кафедри;
- ознайомлення з освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою спеціальності 051 Економіка;
- ознайомлення з навчально-методичним забезпеченням дисциплін (робоча програма навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних і семінарських занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань для поточного і підсумкового контролю), що викладаються на кафедрі;
- ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення навчальних дисциплін (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, методичні матеріали до семінарських, практичних занять, самостійної роботи тощо), що викладаються на кафедрі.

3. Організаційна робота аспірантів включає:

- ознайомлення з системою виховної роботи кафедри, Навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій, та Університету в цілому;
- участь в організації та проведенні семінарів, нарад, круглих столів, творчих конкурсів, а також профорієнтаційної роботи кафедри.

4. Організація проведення практики

Організатором та базою проходження педагогічної практики є кафедра Університету, за якою закріплений аспірант та на якій працює його науковий керівник.

Загальне керівництво та контроль за проведенням педагогічної практики покладається на завідувача кафедри, за якою закріплений аспірант.

Безпосереднє керівництво практикою здійснює керівник педагогічної практики, який є його науковим керівником.

Керівник педагогічної практики аспіранта зобов'язаний:

- проводити інструктаж щодо порядку проходження педагогічної практики;

- формувати, спільно з аспірантом, індивідуальний план проходження педагогічної практики (Додаток А);
- відслідковувати своєчасне прибуття аспіранта для проходження педагогічної практики;
- забезпечити планування, організацію та облік результатів педагогічної практики;
- добирати тематику занять та навчальні групи для проходження педагогічної практики;
- здійснювати контроль за виконанням програми педагогічної практики;
- інформувати аспіранта про порядок подання та захисту звіту з педагогічної практики;
- підготувати відгук про проходження педагогічної практики аспіранта (Додаток Б).

Педагогічна практика передбачає проходження чотирьох етапів: підготовчий, початковий, основний та заключний.

1. На підготовчому етапі аспірант:

- ознайомлюється з робочою програмою педагогічної практики;
- з'ясовує мету та завдання практики;
- складає індивідуальний план проходження педагогічної практики.

2. На початковому етапі аспірант:

- ознайомлюється з нормативно-правовою базою, що регламентує організацію освітнього процесу в Університеті й організаційною, навчально-методичною та науковою роботою кафедри;
- відвідує навчальні заняття керівника педагогічної практики та інших викладачів кафедри;
- отримує від керівника педагогічної практики рекомендований перелік навчальних дисциплін та академічних груп для проведення навчальних занять.

3. На основному етапі практики аспірант:

- готує необхідні методичні та дидактичні матеріали, технології для проведення занять;
- проводить на належному науково-методичному рівні заняття під керівництвом наукового керівника на базі кафедри;
- проводить консультації здобувачам вищої освіти;
- приймає участь у засіданнях кафедри, долучається до обговорення організаційних та методичних питань освітнього процесу.

4. На заключному етапі аспірант:

- готує звіт з педагогічної практики;
- подає звіт керівнику педагогічної практики для перевірки та попереднього оцінювання;
- звітує про результати практики на засіданні кафедри, яка відповідає за реалізацію освітньо-наукової програми.

5. Підведення підсумків практики і оцінювання її результатів

До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали програму практики і надали протягом 5 робочих днів після закінчення педагогічної практики звітну документацію:

- індивідуальний план проходження педагогічної практики з відміткою керівника практики про його виконання;
- звіт про підсумки педагогічної практики, що містить виклад проведеної під час практики роботи, зокрема: перелік проведених навчальних занять, методичної роботи, організаційної роботи (додаток В);
- відгук керівника практики.

Аспірант має подати на кафедру довідковий документ про перевірку матеріалів звіту щодо наявності запозичень з інших джерел.

Поточний контроль здійснюється керівником практики протягом проходження аспірантами педагогічної практики шляхом оцінки систематичності їх роботи, якості підготовки та здійснення навчальної, методичної та організаційної роботи.

Підсумковий контроль здійснюється за результатами захисту звіту з практики на засіданні кафедри, яка відповідає за реалізацію освітньо-наукової програми, куди запрошуються всі аспіранти та їх керівники з педагогічної практики. Формою підсумкового контролю виконання програми педагогічної практики є диференційований залік. Оцінюється за 100-бальною, 4-бальною шкалою Університету та за шкалою ЄКТС.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів з педагогічної практики вказуються у робочій програмі практики.

Нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики аспірантом, наданої у відгуку керівника практики;
- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення звіту з практики;
- оцінки за підсумками презентації аспірантом результатів проходження практики та відповідей на запитання під час захисту звіту.

До звітних документів кафедра надає аспіранту витяг із протоколу засідання кафедри про результати проходження ним педагогічної практики та затвердження звіту з педагогічної практики.

6. Рекомендована література

Законодавча та нормативна

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 28.12.2014 р. № 76-VIII.

3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 25.12.2015 р. № 922-VIII.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» від 23.03.2016 р. № 261.

5. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 р. № 1669.

6. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776.

7. Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266.

Основна

1. Біляковська О. О., Мищишин І. Я. Цюра С. Б. Дидактика вищої школи: навч. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.

2. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях: навч. посіб. Харків, 2016. 260 с.

3. Проблеми формування професіоналізму особистості та діяльності майбутнього фахівця в контексті вимог євроінтеграції: кол. моногр. / під наук. ред. проф. О. С. Цокур. Одеса: СПД Бровкін О. В., 2012. 160 с.

4. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.

5. Трайнев В. А. Дистанционное обучение и его развитие (Обобщение методологии и практики использования). Москва: Дашков и К., 2008. 293 с.

Інформаційні ресурси

1. Загальні відомості про вищу освіту в Україні. URL: www.mon.gov.ua/education/higher/higher.

2. Методи навчання та їх класифікація. Сайт «Osvita.Ua» Електронний ресурс. URL: <http://osvita.ua/school/theory/780/>.

3. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. URL: http://moskalik.at.ua/kurs_lekziy/mmmvvv.doc.

4. Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах URL: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/nauka/naukova-diyalnistu-vishchikhnavchalnikh-zakladakh/4688>.

5. Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1488/1/Особливості,%20проблеми%20та%20шляхи%20активізації%20самостійної%20роботи%20студентів.pdf>.

Додаток Б

**Відгук
керівника педагогічної практики (наукового керівника) про
проходження педагогічної практики здобувачем вищої освіти ступеня
доктор філософії**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

на кафедрі _____
(найменування кафедри, за якою закріплений аспірант)

У період проходження педагогічної практики здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії _____

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

ВИСНОВОК: Здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії (П.І.П) виконав (не виконав) програму педагогічної практики в повному обсязі та заслуговує на оцінку _____ (за 100-бальною, 4-бальною шкалою Університету та за шкалою ЄКТС).

_____ 20__ р.

Керівник
педагогічної практики _____
(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Завідувач кафедри _____
(підпис)

(Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Додаток В

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗВІТ
з педагогічної практики
здобувача вищої освіти ступеня доктор філософії

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

освітньо-наукова програма _____
(найменування ОНП)

спеціальність _____
(код та найменування спеціальності)

галузь знань _____
(шифр та найменування галузі знань)

форма навчання _____
(денна, заочна)

кафедра _____
(найменування кафедри, за якою закріплений аспірант)

період проходження практики: з _____ по _____

Керівник педагогічної практики _____
Підпис (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Дата проведення захисту звіту _____

Оцінка за результатами захисту звіту _____

Гарант ОНП _____
Підпис (Власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

ПОЛТАВА – _____

1. Навчальна робота

Аспірант описує:

- обсяг проведення навчальної роботи за видами (дата проведення, курс, вид заняття, тема, які наочні матеріали використовували у процесі проведення занять);
  - які матеріали використав аспірант під час підготовки до проведення навчальних занять;
  - які навчальні матеріали були розроблені за темою дисертаційного дослідження у ході підготовки та проведення навчальних занять.
- Обсяг відвідування та проведення аудиторних занять аспіранти надають у вигляді таблиць 1, 2.

Таблиця 1

Відвідування аудиторних занять

Науково-педагогічний працівник, який проводив заняття	Дата і час проведення заняття	Шифр групи	Тема заняття, навчальна дисципліна	Вид заняття

Таблиця 2

Проведення аудиторних занять

Дата і час проведення заняття	Шифр групи	Тема заняття, навчальна дисципліна	Вид заняття

2. Методична робота

Аспірант описує:

- навчально-методичну та наукову роботу, що проводиться на кафедрі;
- навчально-методичне забезпеченням навчальних дисциплін (робоча програма навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних і лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань для поточного і підсумкового контролю), що викладаються на кафедрі.

3. Організаційна робота

Аспірант описує:

- план проведення виховної роботи кафедри;
- яку приймав участь в організації та проведенні семінарів, круглих столів, профорієнтаційної роботи кафедри.

Здобувач вищої освіти
ступеня доктора філософії

Підпис

(Власне ім'я, ПРИЗВИЩЕ)